

ΑΓΩΝΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΟΝΟΜΗ ΠΟΝΤΙΑΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

➤ Πρωτεργάτες

- I. Έλληνες Διασποράς: **Κ. Κωνσταντινίδης** (Μασσαλία), **Β. Ιωαννίδης & Θ. Θεοφύλακτος** (Βατούμ), **Ι. Πασσαλίδης** (Σοχούμ), **Λ. Ιωαννίδης & Φ. Κτενίδης** (Κρασνοντάρ)
- II. Έλληνες Πόντου: μητροπολίτης Τραπεζούντας **Χρύσανθος**, μητροπολίτης Αμάσειας **Γερμανός Καραβαγγέλης**

➤ Πρωτοβουλίες Ποντίων (πριν το Συνέδριο Παρισίων 12/1918)

1. **Διοίκηση Χρύσανθου - ρωσική κατοχή (4/1916 - 2/1918) → διάλειμμα δημοκρατίας**
 - Παράδοση Τραπεζούντας σε μητροπολίτη Χρύσανθο από Τούρκο Βαλή Μεχμέτ Τζεμάλ Αζμή μπέη
 - συνετή πολιτική Χρύσανθου απέναντι σε Μουσουλμάνους (αρμονική συμβίωση)
 - αποδοχή Χρύσανθου ως ηγέτη από Ρώσους & προξενικούς εκπροσώπους
 - 1917 επανάσταση Μπολσεβίκων
 - Αποχώρηση ρωσικού στρατού από Τραπεζούντα (2/1918)
 - Φυγή Ελλήνων Ανατολικού Πόντου & Καρς

2. Α' Πανελλήνιο Συνέδριο (7/1917 Ταϊγάνι)

- Έλληνες Ρωσίας
- Αφορμή: **ξεριζωμός Ελλήνων Μικράς Ασίας**
- Εκλογή **Κεντρικού Συμβουλίου**
- Δημιουργία **ανεξάρτητου Ποντιακού κράτους**
- Προσωρινή έδρα: **Ροστόβ**

3. Οργάνωση Ποντίων Διασποράς (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Καβάλα, Βόλος & πόλεις εξωτερικού)

4. **Κ. Κωνσταντινίδης** → υπομνήματα ενημέρωσης συμμάχων
 - εκτύπωση & κυκλοφορία χάρτη συνόρων Ποντιακής Δημοκρατίας
 - κυκλοφορία ταχυδρομικού δελτίου (χάρτης & κείμενο αφύπνισης)
 - τηλεγράφημα προς Τρότσκι (αίτημα επίσημης υποστήριξης ΕΣΣΔ)

5. Α' Παγκόσμιο Πανποντιακό Συνέδριο (Μασσαλία 2/1918)

➤ Διπλωματικές ενέργειες Ποντίων (τέλη 1918 - 1922)

α. Συζητήσεις & αρχική ταύτιση απόψεων για εθνικές διεκδικήσεις (Βενιζέλος - Πόντιοι)

β. Έντονες διαμαρτυρίες για βενιζελική απόφαση παραχώρησης Πόντου σε **Αρμενική Δημοκρατία** (συνέδρια σε **Μπακού, Κρασνοντάρ, Βατούμ, Μασσαλία** & αποστολή **τηλεγραφημάτων** διαμαρτυρίας)

γ. Πρωτοβουλίες Χρύσανθου Τραπεζούντας

- I. Επίσκεψη & **ενημέρωση** Χρύσανθου στον **Ελευθέριο Βενιζέλο** (Παρίσι, **4/1919**)
- II. Προσπάθεια Χρύσανθου **ενημέρωσης πολιτικών Συνδιάσκεψης στο Παρίσι** (μεγάλη κατανόηση πλην Άγγλων)
- III. Απόπειρα διαπραγμάτευσης **Χρύσανθου - Νεότουρκων (9/1919)** → Αυτονομία Ελλήνων Πόντου (ισοπολιτεία κοινοτήτων)
- IV. Προσπάθεια διαπραγμάτευσης με **Αρμένιους (Εριβάν 1/1920 Χατισιάν-Χρύσανθος)** (Ποντοαρμενική Ομοσπονδία → αμοιβαία καχυποψία, απώλεια πολύτιμου χρόνου)

Γεγονότα

- **11/1920** ήττα Αρμενικού Στρατού Ερζερούμ (υποστήριξη Μπολσεβίκων σε Νεότουρκους)
- **12/1920** συνθηκολόγηση Αρμενίων
- **12/1920** συνθήκη Alexandropol → διανομή Ποντοαρμενικής Ομοσπονδίας (ΕΣΣΔ-Νεότουρκοι)
- **3/1921** Συνθήκη φιλίας & συνεργασίας Μπολσεβίκων - Κεμάλ
 - > υπερβολικές απαιτήσεις Κεμάλ στη συνδιάσκεψη Λονδίνου
 - > οικονομική, στρατιωτική, ηθική δυνατότητα συνέχισης πολέμου κατά Ποντίων
 - > σταδιακή μεταστροφή διεθνούς διπλωματίας
- **3/1921** συμφωνίες Ιταλών & Γάλλων για αποχώρηση από Μικρά Ασία
- **10/1921** γαλλοκεμαλικό σύμφωνο Franklin - Bouillon (οικονομικές παραχωρήσεις)

δ. Ενέργειες Γερμανού μητροπολίτη Αμάσειας

- Πρόταση σε υπουργό εξωτερικών Γεώργιο Μπαλτατζή για **συνεργασία Κούρδων - Αρμενίων - Ποντίων κατά Κεμάλ (10/3/1921)**
- Διοργάνωση **συνεδρίων Ποντίων** (Κωνσταντινούπολη **17/8/1921** & Αθήνα **4/9/1921**)

ε. Τελευταία καθυστερημένη απόπειρα ποντοαρμενικής συνεργασίας (αρχές 1922)

➤ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΑΠΟΤΥΧΙΑΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ

- κεμαλική αντεπίθεση
- κατάρρευση μετώπου
- καταδίκη σε θάνατο όλων των πρωτεργατών (κεμαλική κυβέρνηση)
- πολιτική γενοκτονίας Ποντίων
- τερματισμός ιστορίας & πολιτισμού Ποντίων (Συνθήκη Λωζάννης)

ΠΟΝΤΙΑΚΟΣ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΡΩΣΙΑΣ

- ✓ **500.000** Πόντιοι κάτοικοι Ρωσίας
- ✓ **750.000** Πόντιοι σε Ρωσία μετά την αποχώρηση των Ρωσικών στρατευμάτων από Τραπεζούντα
- ✓ **500.000** Πόντιοι σε ΕΣΣΔ (σήμερα) → διατήρηση πατροπαράδοτων ελληνοποντιακών παραδόσεων

ΜΟΡΦΕΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΠΟΝΤΟΥ (1914–1923)

1. **Οθωμανική** διοίκηση (1914-4/1916, 2/1918-10/1918, 12/1920-1923)
2. **Ρωσική** κατοχή (4/1916-2/1918)
3. **Αυτόνομη** Ποντιακή Δημοκρατία (Πόντιοι Διασποράς)
4. **Πρόταση Ανεξάρτητου Ελληνικού Ποντιακού κράτους** (7/1917 Ταϊγάνι)
5. **Αρμενική** Δημοκρατία (πρόταση Βενιζέλου)
6. **Ανεξαρτησία** Πόντου - **ελληνική εντολή** (Χρύσανθος)
7. Διαπραγμάτευση Χρύσανθου για **Ποντοαρμενική Ομοσπονδία** (1/1920)
8. Διαπραγμάτευση Χρύσανθου - Νεοτούρκων για **Συνομοσπονδία** (ισοπολιτεία Χριστιανών - Μουσουλμάνων)
9. Πρόταση **Γερμανού Καραβαγγέλη** (συνεργασία Ποντίων-Αρμενίων-Κούρδων)

ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΑΥΤΟΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΠΟΝΤΙΩΝ

- I. **Α' Πανελλήνιο Συνέδριο Ποντίων** (Ταϊγάνι 7/1917)
- II. **Τοπικές οργανώσεις** Ποντίων (ελληνικές πόλεις & πόλεις εξωτερικού)
- III. **Α' Παγκόσμιο Πανποντιακό Συνέδριο** (Μασσαλία 2/1918)
- IV. **Συνέδρια** Ελλήνων Πόντου (Βατούμ, Μπακού, Κρασνοντάρ, Μασσαλία) → διαμαρτυρία για πρόταση Βενιζέλου
- V. **Συνέδρια** Ποντίων (πρωτοβουλία Γερμανού Καραβαγγέλη) → Κωνσταντινούπολη 17/8/1921, Αθήνα 4/9/1921

ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΠΟΝΤΙΑΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ 1918 – 1922

- **12/1918** έναρξη συνεδρίου Παρισίων
- **1 έως 5/1919** εκστρατεία Ουκρανίας
- **15/5/1919** αποβίβαση Ελληνικού Στρατού στη Σμύρνη
- **19/5/1919** απόβαση Κεμάλ στη Σαμψούντα - έναρξη αντίστασης Νεοτούρκων
- **28/7-10/8/1920** Συνθήκη Σεβρών
- **11/1920** ελληνικές εκλογές - ήττα Βενιζέλου
- **11/1920** ήττα Αρμενικού Στρατού Ερζερούμ (υποστήριξη Μπολσεβίκων σε Νεότουρκους)
- **12/1920** συνθηκολόγηση Αρμενίων
- **12/1920** συνθήκη Alexandropol → διανομή Ποντοαρμενικής Ομοσπονδίας (ΕΣΣΔ-Νεότουρκοι)
- **3/1921** Συνθήκη φιλίας & συνεργασίας Μπολσεβίκων - Κεμάλ
- **3/1921** συμφωνίες Ιταλών & Γάλλων για αποχώρηση από Μικρά Ασία
- **1/8/1921** αναχαίτηση προέλασης Ελληνικού Στρατού (Σαγγάγιος)
- **10/1921** γαλλοκεμαλικό σύμφωνο Franklin - Bouillon (οικονομικές παραχωρήσεις)
- **13/8/1922** έναρξη κεμαλικής αντεπίθεσης